

Vnitřní princip existence na věci, pojatý současně jako základ její formy, *vnitřní nutnost formy*. Forma musí být v nejvlastnějším smyslu současně sebe určující a sebou určená; musí zde být ne pouhá autonomie, ale heautonomie.⁶ Kde jsou však krásy umění, namítneš, které nemohou tuto heautonomii nikdy mít, musí-li forma s existencí věci tvořit jednotu, aby vznikla krása? Chci Ti na to odpovědět teprve tehdy, až se dostaneme ke kráse umění, neboť ta požaduje vlastní kapitolu. Jen tolik Ti mohu říci předem, že tento požadavek nesmí umění odmítnout, a že také formy umění musí tvořit jednotu s existencí formovaného, mají-li si činit nárok na nejvyšší krásu: a protože to ve skutečnosti nemohou, protože lidská forma zůstává na mramoru vždy nahodilá, musí se tak přinejmenším jevit.

Co je tedy přirozenost v uměleckosti? Autonomie v technice? Je to čistý soulad vnitřní bytnosti s formou, *pravidlo, které si věc sama současně dává a jímž se řídí*. (Z tohoto důvodu je ve smyslovém světě pouze krásno symbolem v sobě dovršeného či dokonalého, protože jako účelné nepotřebuje být vztaženo k něčemu mimo sebe, ale protože si samo současně poroučí a samo se poslouchá, a uskutečňuje svůj vlastní zákon.)

Doufám, že jsem Tě přivedl tam, kde mě můžeš bez překážek následovat, mluvím-li o přirozenosti a sebeurčování, o autonomii a heautonomii, o svobodě a uměleckosti. Budeš se mnou zajedno také v tom, že tato přirozenost a tato heautonomie jsou objektivní vlastnosti předmětů, jimž je připisují, protože jim zůstávají, i když si představující subjekt úplně odmyslíme. Rozdíl mezi dvěma přírodními bytostmi, z nichž jedna je celou formou a vykazuje dokonalou vládu živé síly nad masou, druhá je však svoji masou ujařmena, trvá, i když si úplně odmyslíme posuzující subjekt. Právě tak je na existenci rozumem nadaného subjektu zcela nezávistlý rozdíl mezi technikou prostřednictvím rozvažování a technikou prostřednictvím přírody (jako u

všeho organického). Je tedy objektivní, a je to také pojem přirozenosti v technice, který se na tom zakládá.

Rozum je ovšem nezbytný, aby užil tuto objektivní vlastnost věcí právě tím způsobem, jako je tomu v případě krásna. Toto subjektivní užití však neruší objektivitu důvodu, protože také s dokonalým, dobrým, užitečným se to má stejně, aniž by objektivita těchto predikátů byla méně podložena. „Ovšem pojem svobody samé, nebo *pozitivno*, vkládá rozum do objektu teprve tím, že totéž nazírá pod formou vůle, ale *negativno* tohoto pojmu nedává objektu rozum, to v něm již je. Důvod svobody přisouzené objektu je tedy přece v *něm* samém, ačkoli *svoboda* spočívá jen v *rozumu*.“

Kant uvádí ve své Kritice soudnosti na str. 177 větu, která je neobyčejně plodná a kterou, jak myslím, lze vyložit teprve na základě mé teorie. Příroda, říká, je krásná, když vyhlíží jako umění; umění je krásné, když vypadá jako příroda.⁷ Tato věta tedy dělá z techniky bytostnou rekvizitu krásna v přírodě a ze svobody bytostnou podmínku krásna v umění. Protože však krásno v umění již samo o sobě zahrnuje ideu techniky, krásno v přírodě ideu svobody, sám Kant připouští, že krása není nic jiného než přirozenost v technice, svoboda v uměleckosti.

Předně musíme vědět, že krásná věc je přirozená věc, tj. že je ze sebe samé; *za druhé* nám musí připadat jako by byla prostřednictvím nějakého pravidla, protože Kant říká, že musí vypadat jako umění. Obě představy: *je ze sebe samé a je prostřednictvím pravidla*, lze sjednotit jen jediným způsobem, totiž tak, že řekneme: *je prostřednictvím pravidla, které si sama dala*. Autonomie v technice, svoboda v uměleckosti.

Z toho, co jsem dosud uvedl, by se mohlo zdát, jako by *svoboda* a *uměleckost* měly úplně stejný nárok na libost, kterou v nás vzbuzuje krása, jako by technika stála se svobodou v téže řadě, a tu bych byl ovšem velice v nepravu, když jsem ve svém objasně-